

ŠTO SVE DONOSI RADNA VERZIJA PRAVOPISA KOJI ĆE DO LIPNJA BITI NA JAVNOJ RASPRAVI

Govori kako pišeš

Jezikoslovci zasad nevoljko komentiraju predložena pravopisna rješenja, a od javne rasprave očekuje se konstruktivnost i dobronamjernost. Tek nakon usvajanja konačne verzije Pravopisa radit će se i pravopisni rječnik

RIJEKA » Interes javnosti za rješenja spornih pravopisnih pitanja novog Hrvatskog pravopisa Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje ne jenjava, što pokazuje i odaziv na jučerašnje predstavljanje njegove radne verzije i otvaranje javne rasprave o rješenjima. No gotovo je jednaka tome javnom interesu i nevoljnost jezikoslovaca koji se usko bave pravopisnom tematikom da se upuste u komentiranje tih istih rješenja. Pod različitim opravdanjima.

Profesorica na riječkom Filozofskom fakultetu Lada Badurina, inače suautorica »Hrvatskog pravopisa« u izdanju Matice hrvatske, svoje nekomentiranje pravda činjenicom da je autorica »konkurentskog« pravopisa. Iako bi po svemu sudeći upravo (ko)autor pravopisnog priručnika bio najpozvaniji komentirati rješenja novog pravopisa. Bilo da su sukladna ili suprotna starima.

I Josip Silić, također suautor jednog drugog »konkurentskog« pravopisa, »Pravopisa hrvatskoga jezika« u izdanju »Školske knjige«, nije htio komentirati Institutov pravopis, no on to nije htio učiniti zbog toga što ga

još nije prostudirao, pa ne želi prije potpunog poznavanja materije donositi sud. Upitan da komentira sporna rješenja, poput neću umjesto »ne ću«, zadatci umjesto zadaci, pogreška umjesto pogreška, pa i rješenje kojim se u sklonidbi i tvorbi posvojnih pridjeva na -ia piše s umetnutim »j« (Maria, Marije, studio, studija), a što je u suprotnosti s rješenjem iz pravopisa kojeg je suautor, rekao je da ne zna metodologiju koja je dovela do tih rješenja, pa da zbog toga još ne želi ništa komentirati.

Kompromisna rješenja

A pravopis Instituta, od jučer na javnoj raspravi, u nekim segmentima doista nudi kompromisna rješenja, kako je i najavljeno. Metodološki on je tako spoj fonološkog i morfološkog načela. Višesložne riječi na -dak, -tak, -dac, -tac (zadatak, zgoditak), radi dosljednosti s dvosložnima pišu se po morfološkom pravilu, dakle kao zadatci, zgoditci. U dvosložnima to je slučaj radi razumijevanja, to nije sporno, ali u višesložnima pravopisci su se sporili oko toga treba li pisati zada-

ci ili zadatci. No iako Institutov pravopis propisuje zadatke, kaže i da su zadaci u redu, kad se naime radi o tradicijskim razlozima pisanja nekih riječi u tom obliku.

Problematično je i tzv. pokriveno »r«, dakle ono »r« kojemu prethodi suglasnik iza kojega nije morfemska granica i iza kojega se nalazi kratak refleks dvoglasnika ie (e ili je). Iako pravopis priznaje da to nije pravopisno pitanje, u komentaru se upušta u pravogovor, ili ortoepiju. Dakle onaj tko piše bezgrešan, grešan, grešnica, grešnik trebao bi te riječi tako i izgovarati, a onaj tko piše bezgrješan, grješan, grješnica, grješnik trebao bi te riječi tako izgovarati.

Ipak, pravopis je normativni priručnik pa se u normiranju odlučio za kombinaciju, ovisno o tipu primjera. Brijeg, brijest, drijemati, u drugim će oblicima biti bregovi, brestići, dremljiv, ali se zato zbog potvrđenosti u uporabi može pisati i grješka, krjepost, pogreška, strjelica i vrjedniji. Dodatno tumačenje za pisanje »ie« i »je« iza pokrivenoga »r« Pravopis daje za oblike jednosložnih imenica muškoga roda

Može jedno, može drugo – prijedlog dozvoljava dva rješenja

koje nemaju dugouzlazni naglasak u genitivu jednine, dakle i opet brijeg – bregovi i brjegovi, crijep – crepovi i crjepovi, grijeh – grehovi i gr-jehovi. Također, tu su i tvorenice od riječi grijeh: bezgrešan i bezgrješan, zato što u njima likovi s »je« pripadaju religijsko-moralnom kontekstu i u njemu su česti.

Rječnik na kraju rasprave

Predmet sporenja bili su i niječni oblici prezenta glagola htjeti, pa Pravopis propisuje sastavljeno pisanje: neću, nećeš, neće, nećemo, nećete, neće, no uz napomenu da je zbog hrvatske pravopisne tradicije dopušteno pisati i: ne ću, ne ćeš, ne će, ne ćemo, ne ćete, ne će.

Valja pritom reći da autori Pravopisa, o čemu je za naš list govorio ravnatelj Instituta Željko Jozić, ne preporučuju u školskoj uporabi primjere niže hijerarhijske vrijednosti.

U objavljenom pravopisu nema pravopisnog rječnika, no prema riječima Željka Jozića, njega će se napisati u skladu s javnom raspravom, od koje se očekuje konstruktivnost i dobronamjernost. Tek nakon usvajanja konačne verzije Pravopisa, koju treba potvrditi dvadesetčetveročlano Znanstveno vijeće Instituta, radit će se i rječnik. I on će, kao i dio s pravopisnim pravilima, javnosti biti dan na besplatno korištenje na mrežnim stranicama Instituta.

Davor MANDIĆ